



LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ MARIJAMPOLĖS PATAISOS NAMUS

2021-10-12 Nr. 4D-2021/1-645

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama ir – Skundas) dėl Marijampolės pataisos namų (toliau vadinama ir – MPN, Marijampolės PN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neatsakant į Pareiškėjo 2020 m. liepos mėnesio kreipimąsi ir nepagrįstai draudžiant jam užsiimti individualia veikla. 2021 m. birželio 28 d. Seimo kontrolierius gavo Skundo papildymo raštą.

2. Skunde ir jo papildymo rašte, be kitų aplinkybių, nurodoma:

2.1. „Laisvės atėmimo bausmės metu aš mokiausi programuoti bei kūriau įvairius projektus [...]. Nuo 2019 m. esu įregistravęs VMI (*reng. past.* Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos) savo veiklą ir bandau gauti leidimą naudotis kompiuteriu iki 8 val., tačiau visą tą laiką esu „maitinamas“ tik pažadais. 2020 m. liepos mėnesį neiškętęs pateikiau raštišką prašymą man suteikti leidimą, tačiau [...] iki šios dienos man į jį nieko neatsakė“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „2021 m. vasario mėn. nuėjau į pokalbį su direktoriumi ir šis man atsakė, kad paprastoje grupėje draudžiama užsiimti programavimu, kadangi [...] kompiuteris leidžiamas tik lengvoje grupėje. Toks direktoriaus [...] įstatymų interpretavimas prieštarauja BVK (*reng. past.* Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas), kuriame programavimas nėra įtrauktas į draudžiamų individualių veiklų sąrašą [...]. [...] aš išsakiau kritiką direktoriui bei grįžęs į būrį pateikiau skundą dėl to, kad man pusę metų nėra atsakoma į 2020 m. liepos 1 d. prašymą dėl leidimo naudotis kompiuteriu 8 val. Skundas dingio“;

2.3. „Prašu Jūsų nepaisyti mano prašymo nenagrinėti šio skundo, kadangi K. L. [*Seimo kontrolieriui asmens vardas ir pavardė yra žinomi*], įteikęs man leidimą užsiimti individualia veikla, žadėjo, kad bus sudarytos visos reikiamos sąlygos dirbti, kad pradėsiu darbą nuo sekančios dienos, tačiau iki šios dienos aš buvau prisėdęs prie kompiuterio tik du kartus [...] ir tik 3 val. į dieną“;

2.4. „Pažymėtina, kad įteikęs leidimą aš pastebėjau klaidą – buvo leidžiama užsiimti tik muzikos kūrimu, nors pagrindinė mano veikla programavimas. K. L. atsakė, kad tai yra klaida ir bus pataisyta. Aš nedelsdamas pateikiau prašymą įtraukti programavimą į leidimą, tačiau jis kažkur dingio.“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2021 m. gegužės 13 d. raštu Nr. 4D-2021/1-645/3D-1261 ir 2021 m. liepos 8 d. raštu Nr. 4D-2021/1-645/3D-1677 kreipėsi į MPN direktorių prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2021 m. birželio 1 d. Seimo kontrolierius gavo MPN 2021 m. gegužės 31 d. raštą Nr. 7/07-527. 2021 m. liepos 15 d. Seimo kontrolierius gavo MPN 2021 m. liepos 15 d. raštą Nr. 9/07-7577.

Šiuose raštuose ir prie jų pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. Pareiškėjas 2020 m. liepos 1 d. raštu kreipėsi į MPN prašydamas sudaryti sąlygas asmeniniu kompiuteriu, kuris yra skirtas programuoti ir kurti muziką, naudotis ilgiau nei tris valandas;

4.2. Pareiškėjas 2021 m. vasario 2 d. raštu kreipėsi į MPN prašydamas pateikti atsakymą į jo 2020 m. liepos 1 d. kreipimąsi;

4.3. 2021 m. gegužės mėnesį (*reng. past.* Seimo kontrolieriui nebuvo pateikti šio rašto metaduomenys) Pareiškėjui buvo pateiktas atsakymas į jo 2021 m. vasario 2 d. kreipimąsi; šiame atsakyme nurodoma: „Jūs pateikėte prašymą leisti užsiimti individualia kūrybine veikla. Prašyme nurodote, kad veiklai vykdyti jums reikalingas kompiuteris, o dėl naudojimosi kompiuteriu tvarkos pažeidimo jis buvo iš jūsų paimtas. Jūs bausmę atliekate paprastosios grupės sąlygomis. Nuo 2020-07-01 d. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso naujoje redakcijoje ir Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 21 punkte, paprastajai grupei priskirtiems nuteistiesiems nenumatyta teisė turėti kompiuterį. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. lapkričio 6 d. įsakymu Nr. V-337 patvirtintu Elektros prietaisų įsigijimo, perdavimo, tikrinimo, naudojimosi ir elektros energijos sąnaudų apskaičiavimo bei išlaidų už sunaudotą elektros energiją apmokėjimo laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašo 46.5 punktas numato, kad Laisvės atėmimo vietos įstaigos direktorius ar jo įgaliotas pareigūnas gali nuteistiesiems ar suimtiesiems leisti naudotis asmeniniais kompiuteriais ilgiau kaip 3 valandas per parą, teisės aktuose nustatyta tvarka užsiimantiems individualia darbine ar kūrybine veikla, kuriems leista užsiimti šia veikla vietoj darbo, jei šių veiklų turinys susijęs su naudojimosi kompiuterine technika, – iki 8 valandų per parą. Jūs neturite teisės naudotis kompiuteriu, kadangi atliekate bausmę paprastosios grupės sąlygomis, todėl nėra galimybės pratęsti naudojimosi laiką. Informuojame, kad jus perkėlus į lengvąją grupę, atsirastų leidimo naudotis kompiuteriu laiką prailginti galimybė. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, jums nebus leista užsiimti individualia veikla elektroninės muzikos kūrimo bei programavimo srityse, nes jūs neturite teisės naudotis elektros prietaisu – kompiuteriu“;

4.4. „2019-10-02 X buvo atimta teisė naudotis kompiuteriu šešių mėnesių laikotarpiui“;

4.5. „Priedame Marijampolės PN direktoriaus 2021-05-31 įsakymą „Dėl leidimo užsiimti menine, kūrybine individualia veikla“ Nr. 7/07-527, kuriame nurodoma, jog atsižvelgus į nuteistojo 2021-02-02 prašymą [...] direktorius leido X užsiimti menine kūrybine individualia veikla – elektroninės muzikos kūrimu nuteistųjų klube pagal suderintą grafiką dėl asmeninio kompiuterio naudojimo“; „Pareiškėjui sudaryta galimybė savaitėje dvi dienas po 3 valandas vykdyti minėtą individualią veiklą“;

4.6. „X į Marijampolės PN administraciją 2021-05-31 d. kreipėsi raštu su prašymu dėl galimybės į individualios veiklos leidimą [...] įtraukti kompiuterių programavimą; dėl minėto prašymo raštiškas atsakymas nepateiktas, kadangi minėtas asmuo buvo iškviestas pokalbiui ir paprašytas patikslinti savo prašymą, nurodant tiksliai, koku kompiuteriniu programavimu nori užsiimti [...], tam, kad nekiltų nesusipratimų dėl užsiimamos individualios veiklos teisėtumo. Visa tai asmeniškai X buvo 2021-06-18d. išaiškinta ir paprašyta minėto prašymo papildymo, tačiau minėtas asmuo kategoriškai atsisakė tai daryti [...].“

Tyrimui reikšmingi Lietuvos Respublikos teisės aktai

5. Bausmių vykdymo kodekso (BVK):

126 straipsnis „Nuteistųjų teisė užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla“ –
 „1. Nuteistiesiems, išskyrus laisvės atėmimo bausmę atliekančius pataisos įstaigose drausmės grupės laikymo sąlygomis, kurie to pageidauja, gali būti sudaromos sąlygos užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla. Ši veikla leidžiama laisvu nuo darbo pataisos įstaigoje metu. 2. Pataisos įstaigos direktorius turi teisę leisti nuteistiesiems individualia darbine, kūrybine ir kitokia veikla užsiimti ir vietoj darbo pataisos įstaigoje. 3. Nuteistųjų individualios darbinės, kūrybinės ir kitokios veiklos tvarką, taip pat šios veiklos rūšis, kuriomis nuteistiesiems draudžiama užsiimti, nustato Pataisos įstaigos vidaus tvarkos taisyklės.“

6. Viešojo administravimo įstatymo (VAĮ):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimais atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...] 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs“;

11 straipsnis „Prašymų ir skundų administraciniam sprendimui priimti pateikimas ir nagrinėjimas“ – „1. Asmenų prašymus ir skundus viešojo administravimo subjektai nagrinėja pagal Vyriausybės patvirtintas taisykles.“

7. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (Taisyklės):

25 punktas – „Prašymai, išskyrus prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tą pačią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos“;

35 punktas – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: 35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.4. į kitus prašymus – atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys“;

38 punktas – „Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir

informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

8. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25 (Vidaus tvarkos taisyklės):

116 punktas – „Pataisos įstaigos administracija skatina nuteistuosius užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla (toliau – individuali veikla), pagal galimybes įrengia tokiai veiklai vykdyti tinkamas patalpas ar kitą vietą ir aprūpina nuteistuosius reikmenimis individualiai veiklai vykdyti“;

117 punktas – „Individualia veikla gali būti leidžiama nuteistiesiems užsiimti ir už pataisos įstaigos teritorijos ribų. Sprendimą dėl leidimo nuteistajam užsiimti individualia veikla už pataisos įstaigos teritorijos ribų priima pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pataisos pareigūnas“;

118 punktas – „Pataisos įstaigos direktorius, atsižvelgdamas į nuteistojo nusikalstamo elgesio riziką ir į jo elgesį atliekant bausmę, įvertinęs galimą riziką dėl nuteistojo negrįžimo į pataisos įstaigą, turi teisę priimti sprendimą nuteistojo, kuriam leista užsiimti individualia veikla už pataisos įstaigos teritorijos ribų, priežiūrai užtikrinti naudoti elektroninio stebėjimo priemones. Elektroninio stebėjimo priemonių naudojimo tvarką nustato Kalėjimų departamento direktorius“;

119 punktas – „Nuteistiesiems draudžiama užsiimti individualia veikla, kuri būtų susijusi su darbais, nurodytais Bausmių vykdymo kodekso 2 priede.“

9. Nuteistųjų teisės užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla Marijampolės pataisos namuose aprašo, patvirtinto Marijampolės PN direktoriaus 2021 m. sausio 15 įsakymu Nr. 4/07-13 (Aprašas):

1 punktas – „Marijampolės pataisos namuose laikomi nuteistieji gali užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla tik gavę rašytinį įstaigos direktoriaus leidimą“;

2 punktas – „Veikla turi atitikti Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 136 straipsnio 2 dalyje numatytus tikslus“;

3 punktas – „Individuali darbinė, kūrybinė ar kitokia veikla esant direktoriaus sutikimui privalo būti registruojama Valstybinėje mokesčių inspekcijoje“;

4 punktas – „Esant galimybei, tokiai veiklai vykdyti parenkama vieta, kurioje kiti asmenys negalėtų naudotis nuteistojo individualiai darbinei, kūrybinei ar kitokiai veiklai reikalingomis leistomis priemonėmis“;

5 punktas – „Nuteistasis, kuriam leista užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla privalo užtikrinti, kad kiti nuteistieji negalėtų naudotis nuteistojo individualiai darbinei, kūrybinei ar kitokiai veiklai reikalingomis leistomis priemonėmis. Nuteistasis apie dingusiais priemones privalo informuoti nedelsiant“;

6 punktas – „Veikla neturi trukdyti kitų nuteistųjų interesams“;

7 punktas – „Direktoriaus įsakymu informintame leidime turi būti nurodoma veikos vykdymo vieta“;

8 punktas – „Į veiklos vykdymo vietą, esančią ne būrio patalpose, nuteistieji išleidžiami leidime numatytu laiku“;

9 punktas – „Veikla, kuri nėra registruota Valstybinėje mokesčių inspekcijoje ir kuri vykdoma laisvalaikio, laikoma pozityvaus užimtumo priemone, nesuteikiančia Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse numatytų lengvatų“;

10 punktas – „Nuteistiesiems draudžiama užsiimti individualia veikla, kuri būtų susijusi su darbais, nurodytais Lietuvos Respublikos Bausmių vykdymo kodekso 2 priede“;

11 punktas – „Resocializacijos skyriaus specialistas, atsakingas už būrį, kuriame bausmę atlieka nuteistasis, gavęs leidimą užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla, bei Saugumo ir valdymo skyriaus specialistas ne rečiau nei 2 kartus per mėnesį kontroliuoja, ar nuteistasis

faktiškai vykdo šią veiklą“;

12 punktas – „Nuteistųjų, kuriems leista užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla, lape daromi įrašai apie kontrolės metu užfiksuotą ar neužfiksuotą veiklą“;

13 punktas – „Lape įrašomos datos, kada nuteistajam buvo perduotos veiklai vykdyti priemonės ir kada jis perdavė veiklos produktus. Šie perdavimai vykdomi ne dažniau nei kartą per mėnesį.“

Tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

10. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT) 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį, Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį, pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktas).“

11. 2016 m. birželio 1 d. LVAT praktikos, taikant VAĮ normas, apibendrinime nurodoma:

„Atsakingo valdymo (gero administravimo) principas, be kita ko, įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą [...]. Iš gero administravimo principo išplaukia, kad valstybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus (vykdydamos valdžios funkcijas), privalo dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų. Pagal gero administravimo principą valstybės institucijos turi vykdyti procedūrą nešališkai ir objektyviai [...].“

Tyrimo išvados

12. Atsižvelgiant į Skunde aprašytas aplinkybes, išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

12.1. dėl MPN pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai neatsakant į Pareiškėjo kreipimuisi;

12.2. dėl MPN pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai nepagrįstai Pareiškėjui draudžiant užsiimti individualia veikla.

Dėl MPN pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai neatsakant į Pareiškėjo kreipimuisis

13. Skunde nurodoma, kad Pareiškėjas kelis kartus raštu kreipėsi į MPN prašydamas sudaryti sąlygas užsiimti individualia veikla (muzikos kūrimu ir programavimu) ir leisti šiai veiklai vykdyti skirtu kompiuteriu naudotis ilgiau negu tris valandas, tačiau į jo kreipimuisis nėra atsakoma.

14. Viešojo administravimo subjektas yra saistomas gero viešojo administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų. Atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą, *dirbti rūpestingai ir atidžiai*, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų (šios pažymos 11 punktą), tarp jų, ir nuostatų, susijusių su prašymų nagrinėjimu iš esmės.

Nagrinėdami pareiškėjų skundus MPN, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, išsamumo ir objektyvumo principų, kurie reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodant visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindami prašymo ar skundo turinį (šios pažymos 6, 10 punktai).

Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą (šios pažymos 6, 7 punktai) atsakymus į prašymus viešojo administravimo subjektas (šiuo atveju – MPN) parengia atsižvelgdamas į jo turinį, t. y., į prašymą suteikti administracinę paslaugą (išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą) atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; į prašymą priimti administracinį sprendimą atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; į kitus prašymus atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys.

Pažymėtina, kad atsakymus į gautus prašymus viešojo administravimo subjektas turi pateikti per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos.

15. Seimo kontrolierius konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju MPN pareigūnai pažeidė pirmiau nurodytų teisės aktų nuostatas.

15.1. Dėl Pareiškėjo 2020 m. liepos 1 d. kreipimosi

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020 m. liepos 1 d. raštu kreipėsi į MPN prašydamas sudaryti sąlygas asmeniniu kompiuteriu, kuris yra skirtas programuoti ir kurti muziką, naudotis ilgiau nei tris valandas; *MPN atsakymo į šį Pareiškėjo kreipimąsi nepateikė*; tokiu neveikimu MPN pareigūnai pažeidė teisės aktų reikalavimą *į gautus prašymus atsakyti per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos*.

15.2. Dėl Pareiškėjo 2021 m. vasario 2 d. kreipimosi

Pareiškėjas 2021 m. vasario 2 d. raštu kreipėsi į MPN prašydamas pateikti atsakymą į jo 2020 m. liepos 1 d. kreipimąsi; MPN pareigūnai teigia, kad 2021 m. gegužės mėnesį Pareiškėjui buvo pateiktas atsakymas į pirmiau nurodytą kreipimąsi; keltina abejonė, ar toks MPN pareigūnų teiginys atitinka tikrovę, nes Seimo kontrolieriui nebuvo pateikti pirmiau nurodyto MPN atsakymo metaduomenys, patvirtinantys jo registravimą MPN dokumentų valdymo sistemoje, kartu ir faktą, kad Pareiškėjui buvo pateiktas oficialus MPN atsakymas į jo 2021 m. vasario 2 d. kreipimąsi. Net jei pirmiau nurodytas MPN atsakymas Pareiškėjui buvo pateiktas, jis vertintinas kritiškai.

Visų pirma, jis buvo pateiktas 2021 m. gegužės mėnesį, t. y., tik po Seimo kontrolieriaus kreipimosi ir praleidus teisės aktuose nustatytą 20 darbo dienų terminą.

Antra, MPN atsisakė tenkinti Pareiškėjo prašymą (leisti užsiimti individualia veikla ir šiai veiklai vykdyti skirtu kompiuteriu naudotis ilgiau negu tris valandas) remdamiesi faktu, kad dėl naudojimosi kompiuteriu tvarkos pažeidimo jis iš Pareiškėjo buvo paimtas. Atkreiptinas dėmesys, kad teisė naudotis kompiuteriu Pareiškėjui buvo apribota 2019 m. spalio 2 d. ir tik šešių mėnesių laikotarpiui, t. y., Pareiškėjo kreipimosi į MPN dieną (tiek 2020 m. liepos 1 d., tiek 2021 m. vasario 2 d.) draudimo Pareiškėjui naudotis kompiuteriu terminas jau buvo pasibaigęs, todėl pirmiau nurodytas argumentas, atmetant Pareiškėjo prašymą užsiimti individualia veikla, negali būti vertinamas kaip tinkamas, o MPN 2021 m. gegužės mėnesio atsakymas, kuriame šis argumentas pateiktas, – kaip objektyvus.

Trečia, abejonių kelia ir 2021 m. gegužės mėnesio atsakyme pateikta MPN pareigūnų pozicija atmesti Pareiškėjo prašymą užsiimti individualia veikla, argumentuojant tuo, kad jam yra draudžiama turėti asmeninį kompiuterį, nes Pareiškėjas bausmę atlieka paprastosios grupės sąlygomis. Šiuo atveju nėra aišku, dėl kokios priežasties MPN pareigūnai nespėdė susiklosčiusios situacijos iš esmės ir nesvarstė galimybės Pareiškėjui sudaryti sąlygų užsiimti individualia veikla, naudojantis įstaigoje esančiu, t. y., ne jo asmeniniu, kompiuteriu arba Pareiškėjo asmeniniu kompiuteriu, tačiau MPN pareigūnų intensyviai kontroliuojamoje aplinkoje. Pažymėtina, kad būtent tokiu būdu po Seimo kontrolieriaus kreipimosi ir buvo pradėtas spręsti klausimas dėl Pareiškėjo galimybių užsiimti individualia veikla, t. y., nuo 2021 m. gegužės 31 d. Pareiškėjui buvo leista užsiimti menine kūrybine individualia veikla (elektroninės muzikos kūrimu) nuteistųjų klube pagal suderintą grafiką dėl asmeninio kompiuterio naudojimo (dvi dienas per savaitę po 3 valandas). Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Pareiškėjui galimai pateiktas MPN 2021 m. gegužės mėnesio atsakymas yra formalus, neišsamus ir parengtas atidžiai neįvertinus Pareiškėjo situacijos.

15.3. Dėl Pareiškėjo 2021 m. gegužės 31 d. kreipimosi

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2021 m. gegužės 31 d raštu kreipėsi į MPN administraciją su prašymu dėl galimybės į individualios veiklos leidimą įtraukti kompiuterių programavimą; *MPN pareigūnai pripažino, kad į pirmiau nurodytą kreipimąsi raštu nebuvo atsakyta*; tokį elgesį jie aiškino tuo, kad pokalbio metu Pareiškėjas atsisakė patikslinti savo prašymą, t. y., nenurodė, koku kompiuteriniu programavimu ketina užsiimti. Atkreiptinas dėmesys, kad Pareiškėjo žodinis atsisakymas patikslinti savo prašymą nepaneigia MPN pareigūnų įstatyminės pareigos *į gautus prašymus atsakyti per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos*, o jos neįvykdę jie pažeidė teisės aktų reikalavimus.

16. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl MPN pareigūnų veiksmų (neveikimo), neatsakant į Pareiškėjo kreipimuisis, yra pagrįsta.

Dėl MPN pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai nepagrįstai Pareiškėjui draudžiant užsiimti individualia veikla

17. Pareiškėjas teigia, kad MPN pareigūnai galimai nepagrįstai jam draudžia užsiimti individualia veikla (muzikos kūrimu ir programavimu).

18. Seimo kontrolierius savo praktikoje nuosekliai laikosi nuomonės, kad įkalinimas visada susijęs su tam tikrais praradimais, kurie yra laisvės atėmimo rezultatas. Patekę į įkalinimo įstaigą nuteistieji dažniausiai praranda darbą, gyvenamąją vietą ir dažnai nutraukia šeimyninius ryšius. Dėl šių praradimų laisvės atėmimo metu asmeniui, išėjusiam į laisvę, yra sudėtinga prisitaikyti visuomenėje. Siekiant sušvelninti neigiamą įkalinimo poveikį, bausmių vykdymas yra nukreiptas į jo resocializaciją, t. y., į tai, kad atlikęs bausmę nuteistasis savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis. Taigi galimybių prasmingai leisti laisvalaikį sudarymas yra itin svarbus įkalinimų asmenų socialinei rehabilitacijai ir žalingam įkalinimo poveikiui sumažinti.

Viena iš galimybių prasmingai leisti laisvalaikį yra nustatyta BVK 126 straipsnyje, t. y.,

nuteistiesiems, išskyrus laisvės atėmimo bausmę atliekančius pataisos įstaigose drausmės grupės laikymo sąlygomis, kurie to pageidauja, gali būti sudaromos sąlygos užsiimti individualia darbine, kūrybine arba kitokia veikla.

Vidaus tvarkos taisyklėse įtvirtinta, kad pataisos įstaigos administracija *skatina* nuteistuosius užsiimti individualia darbine, kūrybine arba kitokia veikla, pagal galimybes įrengia tokiai veiklai vykdyti tinkamas patalpas ar kitą vietą ir aprūpina nuteistuosius reikmenimis individualiai veiklai vykdyti.

Siekdamas įgyvendinti šias teisės aktų nuostatas MPN direktorius nustatė tvarką, pagal kurią MPN laikomi nuteistieji gali užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla, t. y., pirmiau nurodyta veikla nuteistieji gali užsiimti tik gavę rašytinį įstaigos direktoriaus leidimą, ši veikla turi būti registruota Valstybinėje mokesčių inspekcijoje, esant galimybei, tokia veikla turėtų būti vykdoma direktoriaus įsakymu patvirtintame leidime nustatytu laiku ir specialiai parinktoje vietoje, kurioje kiti asmenys negalėtų naudotis nuteistojo individualiai darbinei, kūrybinei ar kitokiai veiklai reikalingomis leistomis priemonėmis, vykdoma veikla neturėtų trukdyti kitų nuteistųjų interesams, nuteistojo veikla Apraše nustatyta tvarka turėtų būti kontroliuojama atsakingų MPN pareigūnų.

19. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas ne kartą raštu kreipėsi į MPN administraciją prašydamas sudaryti sąlygas vykdyti Valstybinėje mokesčių inspekcijoje įregistruotas individualias veiklas – programavimą ir muzikos kūrimą, tačiau MPN pareigūnai ilgą laiką vengė priimti sprendimą šiuo klausimu ir tik po Seimo kontrolieriaus kreipimosi iš dalies išsprendė Pareiškėjui aktualią situaciją dėl asmeninio kompiuterio naudojimo, t. y., leido Pareiškėjui užsiimti menine kūrybine individualia veikla (elektroninės muzikos kūrimu) nuteistųjų klube pagal suderintą grafiką (dvi dienas per savaitę po 3 valandas). Pažymėtina, kad iki šio tyrimo pabaigos MPN administracija nepriėmė sprendimo dėl Pareiškėjo galimybės užsiimti individualia veikla (programavimu) ir nesvarstė, ar būtų įmanoma leisti Pareiškėjui abi veiklas (tiek muzikos kūrimą, tiek programavimą) vykdyti ilgiau nei 3 valandas per parą. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Skunde nurodyti teiginiai buvo patvirtinti ir MPN pareigūnai neveikimu, t. y., nepriimdami sprendimo (tiek teigiamo, tiek neigiamo, nurodant jo priėmimo priežastis), nepagrįstai užkirto Pareiškėjui kelią teisės aktų nustatyta tvarka (šios pažymos 5, 8, 9 punktai) įgyvendinti galimybę užsiimti individualia veikla.

20. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl MPN pareigūnų veiksmų (neveikimo), nepagrįstai draudžiant Pareiškėjui užsiimti individualia veikla, yra pagrįsta.

Kadangi Pareiškėjas yra perkeltas į Vilniaus pataisos namus ir klausimo, susijusio su Pareiškėjo galimybėmis MPN užsiimti individualia veikla, sprendimas tapo netikslingas, Seimo kontrolieriaus rekomendacija šiuo atveju neteiktina.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

21. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl MPN pareigūnų veiksmų (neveikimo), neatsakant į Pareiškėjo kreipimuis, pagrįsta.

22. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl MPN pareigūnų veiksmų (neveikimo), nepagrįstai draudžiant Pareiškėjui užsiimti individualia veikla, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

23. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriui Virginiui Kulikauskui rekomenduotina atkreipti dėmesį į laisvės atėmimo vietoms kylančias problemas, susijusias su suimtųjų / nuteistųjų individualia veikla, ir įvertinti šią sritį reglamentuojančius teisės aktus bei, esant poreikiui, papildyti nustatytą teisinį reglamentavimą taip, kad suimtieji / nuteistieji turėtų galimybę užsiimti individualia veikla.

24. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, MPN direktoriui Regimantui Kavaliauskui rekomenduotina imtis veiksmų, kad ateityje:

24.1. asmenų prašymai būtų išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo MPN dienos;

24.2. pareiškėjams teikiami atsakymai būtų aiškūs, išsamūs, pagrįsti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis.

25. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas